

Яценко В. С. З історії розвитку методики навчання географії. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVII Каришинські читання)* : зб. матеріалів Міжн. наук.-пр. конф., м. Полтава, 28-29 тр. 2020 р. Полтава, 2020. С. 408-409. URL : <http://nature.pnpu.edu.ua/index.php/2882/>

*Яценко В. С. канд. пед. наук, ст. наук. співр.,
ст. наук. співробітник відділу навчання географії та економіки*

Інститут педагогіки НАПН України

iatsenko_v@ukr.net

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Розвиток методики навчання географії залежить від вивчення, узагальнення і розповсюдження педагогічного досвіду учителів, тому перед ними стоять завдання з питань формування в учнів наукового світогляду, принципів і теорій у географії, навичок практичного застосування знань про нові системи, уявлення про основні види діяльності з метою професійної орієнтації; завдання у формуванні творчої активності індивідуальних здібностей учнів і розвитку пізнавальних інтересів до географії.

Для здійснення накреслених перетворень необхідно буде створити нові за змістом навчальні програми з географії.

У відповідності з цим авторськими колективами Інституту педагогіки НАПН України, Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Луцького, Тернопільського і Івано-Франківського та ін. обласних інститутів удосконалення вчителів будуть розробляться нові навчальні програм з географії для основної (VI – IX класи) школи закладів загальної середньої освіти, які об'єднують загальну мету і завдання, єдиний загальноосвітній мінімум географічної підготовки учнів.

Розвиток методики навчання географії набуває нині все більшої значущості, ніж раніше. Вона має великі потенціальні можливості у виконанні соціальних заказів Нової української школи на сучасному етапі розвитку нашого суспільства. Без географічних знань і вмінь, без розвинутого уявлення

про просторову неоднорідність земної поверхні та економічної й політичної географії, не може бути створена у свідомості цілісна наукова картина світу.

Розвиток методики навчання географії і її становлення у великій мірі залежить від розвитку географічної науки. В останні роки в географічній науці в Україні відбулися значні зміни. Сучасна географічна наука все більше допомагає розв'язувати практичні завдання у раціональному використанні природних і трудових ресурсів, розміщенню виробництва і міст. На Україні створено Інститут географії НАН України, багато років діє Географічне товариство України, Асоціація творчих вчителів географії України, виходить теоретичний «Український географічний журнал». Все це в значній мірі вплинуло на розвиток методики навчання географії в Україні.

Швидкий темп розвитку науки на Україні, в тому числі і географічної, з часом обумовив деяку відмінність між її досягненнями і основами географічної науки, що вивчаються у школі. Щоб краще віддзеркалити розвиток методики навчання географії в Україні виникла потреба і навіть необхідність привести у відповідність наукові засади шкільної географії з теоретичними досягненнями науки.

Географічні з'їзди України (Львів, Харків, Одеса, Київ, Луцьк та ін.) спеціально розглядали питання про зміст географічної освіти і в своїх висновках підкреслювали це як найважливіше завдання при розробці нових навчальних програм і додаткової літератури та підручників для школи.

В розвиток методики навчання географії вагомий внесок вклали працівники різних часів Інституту педагогіки НАПН України і конкретно науковці відділу навчання географії та економіки.

У другій пол. ХХ ст. відділ навчання географії та економіки сприяв виданню навчальних та методичних посібників для учителів і учнів. Серед них В. Д. Поданчук – «Нариси з методики викладання економічної географії», «Методика викладання економічної географії СРСР», І. П. Старовойтенко – «Хрестоматія з економічної географії України» та «Київська область», О. М. Маринич – «Фізична географія України», Є. Й. Шипович «Методика вивчення

географії» і «Практичні роботи в курсі VI класу» (у співавторстві), П. Г. Шищенко – «Фізична географія СРСР», М. Т. Янко – «Шляхи і підвищення ефективності уроку географії» і багато інших.

Яскраву сторінку в розвиток методики навчання географії вписав М. П. Откаленко який керував відділом навчання географії та економіки з 1959 по 1980 рр. Закоханий у географію, він написав багато посібників і статей, що сприяли розвитку географічної освіти. Серед них, які не втратили свого значення й нині, слід назвати такі: «Виховна робота вчителя на уроках географії», «Уроки географії в 5 класі», «Поурочні розробки початкового курсу географії», «Методика роботи з картою на уроках географії», «Методика початкового курсу фізичної географії» і ін. За його редакцією виходили збірники відділу.

З 1981 р. відділом навчання географії та економіки керував А. Й. Сиротенко. За період його керівництва співробітники тодішньої лабораторії (так став називатись відділ географії) написали концепцію географічної освіти, підготували ряд методичних листів «Вивчення географії своєї області», «Викладання географії в школах України», «Про викладання географії та курсу «Основи економічних знань» у загальноосвітній школі, ліцеях та гімназіях», «Економічне виховання учнів» (автори В. П. Корнеєв, Л. І. Круглик, А. Й. Сиротенко, Г. П. Пустовіт, Л. В. Тименко).

Рекомендуємо переглянути матеріали круглого столу, що був присвячений 85 річчю утворенню відділу навчання географії та економіки в Інституті педагогіки НАПН України організований і проведений співробітниками відділу 08 жовтня 2019 року в місті Києві [1]. У роботі круглого столу взяли участь фахівці Міністерства освіти і науки України, співробітники Інституту модернізації змісту освіти МОН України, голова та члени Українського географічного товариства, працівники Асоціації творчих вчителів географії України, керівник географічного клубу «Гея», географі-науковці, викладачі закладів вищої освіти, післядипломної педагогічної освіти, вчителі географії, аспіранти.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади компетентнісного навчання географії та економіки : збірник матеріалів круглого столу «Історія – діалог – траєкторія розвитку», присвяченого 85 річчю відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України (08 жовтня 2019 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2019. – 95 с. URL. : <http://undip.org.ua/upload/iblock/038/pidshyvka1.pdf> (дата звернення: 05 грудня 2019).